

«Όταν ἡ βασίλισσα ἔλεγεν ὅτι ἡεῖς τὴν Ἔθνη-
κὴν Συνέλευσιν καταφυγὴ ἦτο ἡ ἐσχάτη θυσία,
δὲν ἐσυλλογίζετο βεβαίως ὅτι ἦτο δυνατὸν καὶ
ἄλλα ἀκόμη πολὺ πικρότερα ποτήρια νὰ πῆρῃ, ὅτι
ἀπὸ τῆς Συνελεύσεως θὰ μετεβάνειν εἰς τὴν εἰρ-
κτὴν καὶ ἐκείθεν εἰς τὸ ἰκρίωμα. Καὶ ὅταν δὲ,
ἐν τῇ εἰρκτῇ εὐρισκομένη, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ
τεῖνῃ τὸ οὖς εἰς προτάσεις περὶ ἀποδράσεως ῥω-
μαντικὰς μᾶλλον ἢ ἡρωϊκᾶς, καὶ πάλιν χάριν τῶν
τέκνων τῆς ἔκαμνε τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ὅταν
δὲ εἶδεν ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐλευθερωθῶσι καὶ
ἐκεῖνα, οὐδεμίαν ἠσθάνθη πλέον λύπην διὰ τὴν
ἀποτυχίαν τῶν γενομένων ἐνεργειῶν. Τὸ πρὸς τὸν
K. de Sarjaves τελευταῖον τῆς βασίλισσας ἐπι-
στόλιον περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἶναι ἄξιον
νὰ παρατεθῇ ἔνταυθα :

«Ἦτο μόνον ὠραῖον ὄνειρον ὅλη ἡ ὑπόθεσις
αὕτη καὶ τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ τὸ κέρδος εἶναι ὅτι
ἔλαβα καὶ εἰς τὴν περίερασιν ταύτην νέον δεῖγμα
τῆς ἐντελοῦς πρὸς με ἀφοσιώσεώς σας. Εἶναι ἄ-
πειρος ἡ πρὸς ὑμᾶς ἐμπιστοσύνη μου, ἀλλὰ τὸ
συμφέρον τοῦ υἱοῦ μου εἶναι ὁ μόνος μου ὁδηγός,
καὶ οἷανδήποτε εὐτυχίαν ἤθελον δοκιμάσει ἐξερ-
χομένη τῆς φυλακῆς μου, τῶν ἀδυνάτων εἶναι
νὰ στέρξω νὰ χωρισθῶ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ μου. Ἄλ-
λως δὲ ἐξ ὅσων χθὲς μοι εἶπατε ἀναγνωρίζω τὴν
ἀφοσιώσιν σας, αἰσθάνομαι ὅτι εἶναι ἰσχυρὰ τὰ
ἐπιχειρήματά σας, ὅτι ὅμοια περιστασις δὲν θὰ
εὐρεθῇ πλέον, ἀλλὰ τίποτε δὲν δύναμαι νὰ ἀπο-
λαύσω ἀφίνουσα τὰ τέκνα μου· τοῦτο δὲ συλλο-
γίζομένη οὐδεμίαν πλέον αἰσθάνομαι λύπην διὰ
τὴν μὴ ἐλευθέρωσίν μου».

Ἡ γλυκεῖα δ' αὕτη βασίλισσα ἡ οὐδεμίαν αἰ-
σθανομένη λύπην διὰ τὴν μὴ ἀπελευθέρωσίν της,
ἀφ' οὗ μένουσα ἐν τῇ εἰρκτῇ ἐμελλε νὰ ἔχη πα-
ρ' αὐτῆ τὸν υἱὸν της, γίνεται ἀληθὴς λέαινα μανι-
ώδης, ὅταν ἀναγγέλλεται πρὸς αὐτὴν τὸ ψήφισμα
τοῦ Κομιτάτου τῆς Κοινῆς Σωτηρίας τὸ ὑπὸ τῆς
Συνελεύσεως ἐπικυρωθὲν, καθ' ὃ εἶχε διαταχθῆ νὰ
χωρισθῇ τὸ παιδίον, ὁ υἱὸς τοῦ Καπέτου, ἀπὸ
τῆς μητρὸς του. Ἡ σκηνὴ αὕτη συνέβη τῇ 3 Ἰ-
ουλίου 1793 εἰς τὰς δέκα τῆς ἐσπέρας. Ἡγωνί-
σθη δὲ ἀπελπισ, τρομερὰ, ἐξω φρενῶν ἡ ταλαίπω-
ρος μήτηρ ἐπὶ ὦραν ὅλην κατὰ τῶν ἐκτελεστῶν
τοῦ ψηφίσματος καὶ μόνον ὅτε τὴν ἠπέιλησαν ὅτι
θὰ θανατώσωσι τὸ τέκνον της, μόνον τότε ὑπέ-
κυψεν, ὑπετάγη καὶ ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ κραυ-
γάζῃ ὡς πρότερον : *φοιεύσατέ με πρώτων!*

Τέλος τὸ μακρὸν τῆς βασίλισσας μαρτύριον πλη-
σιάζει εἰς τὸ τέλος καὶ δὲν μένει πλέον εἰς τὴν
δυστυχῇ ἄλλο παρὰ ὁ θάνατος, πρὸ τοῦ ὁποίου
ἔγραφεν εἰς τὴν ἀνδραδέλφην αὐτῆς τὴν Δέσποι-
ναν Ἐλισάβετ, τὰ ἐξῆς :

«16 Ὀκτωβρίου, 4¹₂ ὥρ. τῆς πρώτας.

»Πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφῆ μου, γράφω διὰ τελευ-
ταίαν φοράν. Κατεδικάσθη ὄχι εἰς θάνατον ἐ-
παίσχυντον, διότι τοιοῦτος μόνον διὰ τοὺς κα-

κούργους εἶναι ὁ θάνατος, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ὑπάγω
νὰ συναντήσω τὸν ἀδελφόν σας· οὖσα δὲ ἀθῶα ὁ-
πως ἐκεῖνος ἐλπίζω ὅτι θὰ δεῖξω τὴν αὐτὴν καὶ
ἐγὼ εὐστάθειαν, τὴν ὁποίαν ἐδειξε καὶ ἐκεῖνος
κατὰ τὴν ἐσχάτην ὥραν.

»Εἶμαι ἀτάραχος, ὅπως εἶναι τις ὅταν ἔχη ἡ-
συχον τὴν συνείδησιν. Λυποῦμαι μόνον κατὰκαρ-
δα διότι ἀφίνω τὰ πτωχὰ μου τέκνα, ἡξεύρετε δὲ
ὅτι δι' αὐτὰ ἔζων. Καὶ ὡς δὲ, ἀγαθῆ μου καὶ
τροφερὰ ἀδελφῆ, ἣτις ἔχετε τὰ πάντα θυσιάσει
διὰ νὰ εἴσθε μεθ' ἡμῶν, εἰς ποῖαν θέσιν σᾶς ἀ-
φίνω! . . .

»Εἶθε ὁ υἱὸς μου νὰ μὴ λησμονήσῃ τὰς τελευ-
ταίας λέξεις τοῦ πατρὸς του, τὰς ὁποίας καὶ ἐγὼ
τῶ ἐπαναλαμβάνω : Νὰ μὴ ζητήσῃ ποτὲ νὰ ἐκ-
δικήσῃ τὸν θάνατόν μας . . . »

Τῇ Δευτέρᾳ 8 Ἰουλίου 1795, ὁ Δελφίν, ὁ διά-
δοχος, ὁ μικρὸς Καπέτος ὡς τὸν ἔλεγον οἱ δή-
μιοὶ τοῦ ἔπνεε τὰ λείψια, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν δεινῶν
ἀπαλλαγὴ πῶ ἐφάνη ὅτι τῶ ἐχαρίζετο κατὰ τὴν
ἐσχάτην ὥραν ὑπὸ τῆς μητρὸς του, ἣτις τῶ ἡ-
νοιγε τοὺς οὐρανοὺς. Ὁ πιστός τοῦ φύλαξ Γομὲν,
μαρτυρεῖ τὰ ἐξῆς, ἀναφερόμενα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ
μικροῦ Λουδοβίκου ΙΖ' :

«Ὁ Γομὲν, βλέπων ἡσυχον τὸ παιδίον, ἀκί-
νητον καὶ ἄλαλον, τῶ λέγει : «Ἐλπίζω ὅτι δὲν
ὑποφέρετε πλέον τώρα ; — ὦ ! ναι, ὑποφέρω ἀ-
κόμη, ἀλλ' ὄχι τόσον· ἡ μουσικὴ εἶναι τόσον ὠ-
ραία ! » Οὐδεμίαν δὲ μουσικὴ ἠκούετο οὔτε ἐν τῶ
πύργῳ οὔτε περίεξ, καὶ οὐδεὶς θόρυβος ἐφέρετο ἐ-
ξωθεν εἰς τὸ δωματίον, ὅπου ἐβόυνετο ὁ μικρὸς
μάρτυς. Ὁ Γομὲν λοιπὸν θαυμάσας τῶ εἶπε : «Ἀπὸ
ποῖον μέρος ἀκούετε τὴν μουσικὴν ; — Ἀπὸ ἐ-
πάνω ! — Εἶναι πολὺ ὦρα ; — Ἀφ' οὗτου εἴσθε γο-
νατιστὸς· δὲν ἀκούετε λοιπὸν ; ἀκούσατε ! ἀκού-
σατε ! » Καὶ τὸ παιδίον ἤγειρε μὲ νευρικὴν κίνη-
σιν τὴν σκελετώδη του χεῖρα καὶ ἤνοιγε μεγάλ-
λους τοὺς ὀφθαλμούς του, οὓς παραδόξως ἐφώτι-
ζεν ἡ ἔκστασις . . . Μετὰ τινὰς στιγμὰς τὸ παι-
δίον καὶ πάλιν ἐσκίρτησεν, ἤστραψαν οἱ ὀφθαλ-
μοὶ του καὶ μὲ ἄρρητον παραφορὰν ἀνέκραξεν :
«Ἐν τῶ μέσῳ ὅλων τῶν φωνῶν διέκρινε τὴν φω-
νὴν τῆς μητρὸς μου ! »

Οὕτως ἐν τῶ μέσῳ διαγωγῆς ὀπτασίας, ἣν
ἡ οὐράνιος ἐκεῖνη μουσικὴ προεκάλει, ἐσθέσθη ὁ
μικρὸς Λουδοβίκος ὁ ΙΖ' διακρίνων μεταξὺ τῶν
ἀγγελικῶν φωνῶν, ἃς ἤκουεν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν
του τὴν φωνὴν τῆς μητρὸς του, ἣν ἐμελλεν ἀπὸ
τότε διὰ παντὸς πλέον εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἔχη πλη-
σίον του. Σ***

Ἡ ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΛΑΣΕΓΛΙΕΡ

[Μυθιστορία Ἰουλίου Σαυῶδ].

Συνέχεια 181 σελ. 154.

ΙΑ'.

Ἀπὸ τῆς ἀξιωματημοσύνης ἐκεῖνης ἐσπέρας ἡ
κυρία Βωμπέρ δὲν ἐνεφανίσθη πλέον εἰς τὸ μέγα-

ρον και οι εν τῷ μεγάρῳ δὲν ἠσθάνθησαν διόλου ἀνάγκην τῆς παρουσίας αὐτῆς. Μεταξὺ δὲ τοῦ Βερνάρδου και τοῦ μαρκησίου ἤρχισαν σχέσεις στενότεραι και φιλικώτεραι· διότι ὁ Βερνάρδος μὴ ἐρεθίζομενος· πλέον ὑπὸ τῆς παρουσίας τῆς βαρωνίδος, πρὸς ἣν πάντοτε ἠσθάνετο ἀόριστόν τι αἰσθημα δυσπιστίας, ἔγεινε πλέον εὐπροσθήγορος, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ὁ μαρκησίου καθίστατο ὁσημέραι πρὸς αὐτὸν περιποιητικώτερος και ὠμίλει αὐτῷ ὡς πρὸς φίλον του. Ἀμφότεροι λοιπὸν ἐφαίνοντο, ὅτι ἐτροποποίησαν τὰς ἰδέας και τὸ ὕφος των ἵνα γεινωσιν ἀμοιβαίως ἀρεστοί. Τὴν δὲ ἐσπέραν μένοντες μόνου παρά τὴν ἐστίαν συνωμίλου, συνεζήτουν, ἀλλὰ δὲν ἐφιλονείκουν· ἐκτὸς τούτου, ἀφ' ὅτου δὲν ἦτο πλέον ἡ κυρία Βωμπέρ μεταξὺ αὐτῶν, αἱ συνωμιλίας των δὲν κατέληγον εἰς τὰ πολιτικά, ἀλλὰ περιστρέφοντο εἰς κύκλον στενότερον· διότι ὁ μαρκησίου ὠμίλει περὶ τῶν ἡδονῶν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, περὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ γάμου και ἐνίοτε διέφρευον αὐτὸν λέξεις τινές, αἵτινες ἔκαμνον τὴν καρδίαν τοῦ Βερνάρδου νὰ σκιρτᾷ ὑπὸ ἀορίστου και μυστηριώδους αἰσθημάτος χαρᾶς. Ἐσπέραν τινὰ ἀπήτησεν ἡμέρα παρὰ τῆς θυγατρὸς του νὰ μὴ ἀποσυρῆ εἰς τὰ δωμάτια τῆς ὡς συνήθως, ἀλλὰ νὰ μείνῃ εἰς τὴν αἴθουσαν· αὕτη ὑπέκουσε και μετὰ τὴν ἀμνηχανίαν τῶν πρώτων στιγμῶν, ἡ ἐσπέρα παρῆλθε θελκτικωτάτη· διότι ὁ μαρκησίου ἐφάνη εὐφύης, περιποιητικός, εὐτράπελος, ὁ Βερνάρδος εὐδαίμων και μελαγχολικός, ἡ Ἐλένη σκεπτικὴ μὲν και σιωπηλή, ἀλλὰ μειδιῶσα. Τὴν δὲ ἐπαύριον οἱ δύο νεαροὶ ἐκεῖνοι φίλοι συνητηθήσαν εἰς τὸν κήπον και τὸ γόητρον ἤρχισε πάλιν μυστηριωδέστερον μὲν ἀλλ' ἰσχυρότερον.

Ἐν τούτοις ὁ μαρκησίου εὐρίσκετο εἰς ἀμνηχανίαν· διότι δὲν ἐγνώριζε τίνι τρόπῳ νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν Ἐλένην περὶ τοῦ ποθουμένου σκοποῦ του. Μὲ ποίας περιστροφάς, μὲ ποίας ἐπιφυλάξεις νὰ φέρῃ αὐτὴν ἐκεῖ, ὅπου εἴχεται; Δι' οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ ἤθελε συγκατατεθῆ ν' ἀποκαλύψῃ αὐτῇ τὴν ταπεινωτικὴν θέσιν, εἰς ἣν και αὐτὸς και ἐκεῖνη εὐρίσκοντο ἀπὸ ἐξ ἡδὴ μηνῶν ἀπέναντι τοῦ Βερνάρδου· διότι ἐγνώριζε κάλλιστα τὸν εὐγενῆ και ὑπερήφανον χαρακτήρα τῆς θυγατρὸς του, ἐγνώριζεν ὅπουσον λεπτή, ὅπουσον ἀθῶα και εὐαίσθητος ἦτο αὕτη και ὅμως ἔπρεπε νὰ καταστήσῃ τὴν ἄδολον ἐκείνην ψυχὴν συνένοχον τοῦ ἐγωῖσμοῦ και τῆς προσίας!

Ἄλλ' ἡμέραν τινὰ ἐνῶ εὐρίσκετο βυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις του ταύτας, ἠσθάνθη δύο βραχιόνια περιβάλλοντας θωπευτικῶς τὸν τράχηλόν του και ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶδε τὴν γλυκεῖαν μορφήν τῆς Ἐλένης κλίνουσαν ὡς λευκὸν κρίνον και ἀτενίζουσαν πρὸς αὐτὸν μετὰ σοφῆς. Ἐσυρε τότε αὐτὴν θωπευτικῶς πρὸς ἐκυτόν, τὴν ἔθλιψεν ἐπὶ τῆς καρδίας του και κατεκάλυψε τὴν ἔκστην αὐτῆς κόμην διὰ φιλημάτων, ἀλλ' ὅτε ἡ Ἐλένη ἀπε-

σπάσθη τῶν βραχιόνων του, εἶδε δύο δάκρυα πίπτοντα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ πατρός τῆς, ὅστις ποτὲ δὲν ἔκλαιε.

— Πάτερ μου, ἀνεφώνησε λαμβάνουσα μετὰ περιπαθείας τὰς χεῖράς του, ἔχεις θλίψεις και τὰς κρύπτεις ἀπὸ τὸ τέκνον σου. Τὸ γινώρισκω, εἶμαι βεβαία περὶ τούτου· διότι δὲν εἶναι σήμερον ἡ πρώτη φορά καθ' ἣν τὸ παρατηρῶ. Τί ἔχεις, πάτερ μου; Ποία ἄλλη καρδία δύναται νὰ συμμερισθῇ τὴν θλίψιν σου ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς μου; Δὲν εἶμαι λοιπὸν πλέον ἡ ἀγαπητὴ σου κόρη; Ὅτε ἤμεθα εἰς Γερμανίαν ἤρκει νὰ μειδιάσω και παρηγορησο. Τώρα τί τρέχει; Πάτερ μου, ὀμίλησέ μου. Βεβαίως κάτι παράδοξον και ἀνεξήγητον συμβαίνει· διότι σὺ φαίνεται τεθλιμμένος, ἡ κυρία Βωμπέρ τεταραγμένη και ἐγὼ ἡ ἰδία δὲν ἠξέσω τί ἔγω' ἀναμφιβόλως εἶμαι ἀνήτυχος, διότι σε βλέπω πάσχοντα. Ἄλλ' εἰπέ μοι, τί σε θλίβει; Ἐάν ἡ ζωὴ μου δὲν δύναται νὰ σε βοηθήσῃ εἰς τίποτε, μὴ μοι τὸ εἴπῃς.

Ὁ γέρον εὐπατρίδης, βλέπων τὸ θυμὸ του ἐκουσίως προσφερόμενον εἰς θυσίαν, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ· διότι ἡ φωνὴ ἐκεῖνη, ἡ τοσοῦτον γλυκεῖα, ἡ τοσοῦτον στοργικὴ, συνεκίνησεν αὐτὸν εἰς τὰ μυχαίτατα τῆς καρδίας του και βροθῆε εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς θυγατρὸς του ἐξεροζάγη εἰς δάκρυα.

— ὦ, θεέ μου! τί εἶναι λοιπὸν; Ἐξ ὅλων τῶν συμφορῶν τῶν δυναμένων νὰ μᾶς ἐπαπειλήσωσιν ὑπάρχει λοιπὸν μία μεγαλειτέρα τῆς ἀγάπης μου! ἀνεφώνησεν ἡ δεσποινὶς Λασεγλιερ κλαίονσα και αὕτη και θλίβουσα τὸν πατέρα τῆς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς.

Καίτοι ὅμως ὁ μαρκησίου ἦτο βεβήτατα συγκινημένος, ἔκρινε τὴν περίστασιν παρὰ πολὺ εὐνοϊκὴν και πρὸς πολὺ κατάλληλον, ὥστε νὰ μὴ ὤφραθη εἰς αὐτῆς. Πρὸς στιγμὴν λοιπὸν ἦτο εἰτοιμος νὰ εἴπῃ, νὰ ὁμολογήσῃ τὰ πάντα· ἀλλ' ἡ αἰσχύνη και ὁ φόβος μὴ προσκρούσῃ εἰς τὴν υπερφάνειαν τῆς Ἐλένης, ἥτις ἀφούκτως ἤθελεν ἀγανακτήσει μανθάνουσα ὅπουτον πρόσωπον ἐπεφυλάττετο αὐτῇ, τὸν ἐκράτησαν· ὅθεν παρεσκευάσθη νὰ διαστρέψῃ και πάλιν τὴν ἀλήθειαν, οὐχὶ βεβαίως διότι τούτο συνῆδε πρὸς τὸν χαρακτήρα του, ἀλλὰ διότι ὁ μαρκησίου ἀπὸ τινος καιροῦ δὲν ἦτο πλέον ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος· ἡ κυρία Βωμπέρ εἶχεν ἀποπλανήσει αὐτὸν εἰς ὁδὸν ἀδιέξοδον, ὅθεν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ εἰ μὴ διὰ πανουργίας και μεγάλης ἐπιτηδειότητος.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπέμαξε τὰ δάκρυα τῆς θυγατρὸς του και ἀφοῦ συνῆλθεν ὀλίγον και αὐτὸς ἐκ τῆς συγκινήσεώς του, ἤρχισε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ μὲ τινὰς τροποποιήσεις τὴν αὐτὴν σκηνὴν, ἣν πρό τινων ἡμερῶν εἶχεν ὑποκριθῆ ἐνώπιον τῆς βαρωνίδος. Δὲν εἶχε μὲν, ὀφείλει τις νὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ, τὴν ζωηρὰν και γόνιμον εἰς ἐπιχειρήματα φαντασίαν τῆς κυρίας Βωμπέρ, ἀλλὰ χάρις εἰς τὰ μαθήματα, ἅτινα ἐσχάτως ἔλαβεν, εἶχε κᾶπως

γυμνασθῆ εἰς τὰ τοιαῦτα. Ἦρχιστε λοιπὸν νὰ θρηνηθῆ ἐπὶ τῇ ἀνωμαλίᾳ τῶν καιρῶν, ἐπὶ τῇ τύχῃ τῆς ἀριστοκρατίας, ἣν παρωμοιάζον ὡς πλοῖον ταλαντευόμενον ἐν μέσῳ τῶν πελωρίων κυμάτων τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπωρελούμενος δὲ τῆς ἀμαθείας τῆς Ἑλένης, ἣν οὐδέποτε εἶχον ἀπασχολῆσει πολιτικὰ ζητήματα, περιέγραψε διὰ τῶν σκοτεινότερων χρωμάτων τὸ ἀβέβαιον τοῦ παρόντος καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ μέλλοντος· μετεχειρίσθη ὅλας τὰς ἐκφράσεις, τὰς ἐν χρᾷσει τότε, περιέγραψεν ὅλα τὰ φάσματα, ἅτινα αἱ ἀντιβασιλικαὶ ἐφημερίδες παρουσίαζον καθ' ἑκάστην εἰς τοὺς συνδρομητὰς πᾶν. Τὸ ἔδαφος ὑποσκάπτετο, ἡ θύελλα ἐπέκειτο, ἡ ἑπτακέφαλος Ὑδρα τῆς ἐπαναστάσεως ἠνωρθοῦτο ἀπειλητικῆ, ἡ φωνή· καταστροφή εἰς τὰ μέγαρα, ἐμελλε ν' ἀντηχηθῆ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμῆν, ὁ ὄχλος καὶ ἡ μέση τάξις, ὡς δύο αἰμοβόροι ὕψινοι ἀνέμενον ἀνυπομόνωσ, τὸ σύνθημα, ὅπως ἐπιπέσωσι κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας καὶ κορραϊῶσιν ἐκ τοῦ αἵματός της· φόβος ὑπῆρχε μὴ ὁ Ῥοδεσπιερός δὲν ἀπέθανεν ἐντελῶς· φήμη διέτρεχεν ὅτι ὁ ἄγριος ἐκεῖνος Κόρσος ἐδραπέτευσεν ἐκ τῆς νήσου του. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, εἶπε, τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, πᾶν ὅ, τὴ δύνατο νὰ φοβίσῃ νεαρὰν φαντασίαν.

— Τοῦτο μόνον εἶναι, πάτερ μου; ἠρώτησεν ἡ δεσποινὶς Λασεγλιέρ μετὰ γαλήνιον μεδιάμα. Ἐὰν τὸ ἔδαφος ὑποσκάπτεται, ἐὰν ἡ θύελλα ἐπίκηται, ἐὰν ἡ Γαλλία, ὡς λέγεις, μᾶς μισῇ καὶ θέλῃ τὴν καταστροφὴν μας, διατί μένομεν ἐδῶ; Ἄς φύγωμεν, ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἀγαπητὴν μας Γερμανίαν καὶ ἄς ζήσωμεν, ὡς ἄλλοτε, πτωχοί, ἀφανεῖς, ἀλλ' ἡσυχοί· διότι ἐὰν φωνάζωσι «Καταστροφή εἰς τὰ μέγαρα!» φωνάζουσι βεβαίως καὶ αἰετήρην εἰς τὰς καλύβας! Τί θέλομεν λοιπὸν περισσότερον; Δὲν χρειάζεται τις πολλὰ διὰ νὰ ᾔῃαι εὐτυχῆ; καὶ τὰ πλούτη δὲν ἀξίζουσι τὸν κόπον νὰ λυπηθῇ τις, διότι τ' ἀφίγη.

Ἄλλὰ τοῦτο δὲν συνέφερεν εἰς τὸν γηραιὸν εὐπατρίδην, ὅστις εὐτυχῶς ἐγνώριζε καὶ ἄλλο μέσον ὅπως συγκινήσῃ τὴν εὐγενῆ ἐκείνην καρδίαν.

— Τέκνον μου, ὑπέλαθε σείων τὴν κεφαλὴν, τὰ αἰσθήματα ταῦτα εἶναι γενναῖα καὶ εὐγενῆ καὶ ἐγὼ πρὸ τριακονταετίας οὕτως ἐσκεπτόμην. Ὑπῆρξα εἰς τῶν πρώτων μεταναστῶν· ἐγκατέλειψα προθύμως τὴν πατρίδα μου, τὸ μέγαρόν μου, τὴν περιουσίαν μου, τὰ προγονικά μου κτήματα, ἐγκατέλειψα τὰ πάντα, ἵνα παράσχῃ τὸ δείγμα τοῦτο τῆς ἀφωσιώσεως εἰς τὴν κινδυνεύουσαν βασιλείαν. Ἀλλὰ τότε ἦμην νέος καὶ ἀνδρείος, τώρα ὅμως, Ἑλένη μου, εἶμαι γέρον, τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής· τώρα μὲ βασιανίζουσιν ἡ ἀρθροίτις καὶ οἱ βρυσματισμοί. Δὲν ἠθέλησα νὰ σὲ λυπηθῶ καὶ διὰ τοῦτο δὲν σοι εἶπον ποτέ, ὁποῖους τρομεροὺς πόνους ὑποφέρω, ἀλλὰ, κόρη μου, δὲν ἀντέχω πλέον· ἂν καὶ οἱ βλεπόντες με νομίζουσι ὅτι θὰ ζήσω πεντήκοντα ἀκόμη

ἔτη, πιστευσόν μοι, τὰ φαινόμενα εἶναι ἀπατηλά· διότι αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἐξασθενεῖν καὶ καταβαλλόμενον ἡμέρα τῇ ἡμέρα. Ἴδὲ τὴν κνήμην μου, εἶναι ἰσχνή ὡς ῥαβδίον! προσέθηκε δεικνύων μὲ ὕψος θλιβερὸν κνήμην εὐτονον καὶ ῥωμαλέαν. Αἰσθάνομαι ἐπίσης τὸ στήθος μου προσβεβλημένον καὶ δὲν εἶμαι πλέον ἐμὴ ἀπέξηραμμένος κλάδος, ὃν ἡ πρώτη πνοὴ τῆς θύελλης θέλει καταρρίψει καὶ παρασύρει.

— ὦ πάτερ μου, πάτερ μου, τί λέγεις! ἀνεφώνησεν ἡ δεσποινὶς Λασεγλιέρ ῥιπτομένη ἐνδακρυς εἰς τὸν τράχηλον τοῦ μαρμηρίου.

— Ἄκουσον, κόρη μου, προσέθηκε μελαγχολικῶς ὁ μαρκήσιος, ὅσην δύναμιν χαρακτηῖρος ἂν ἔχη τις, εἶναι σκληρὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἐξορίας καὶ τῆς πτωχείας, ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν ἡλικίαν μου, ὅταν ἄλλην ἐλπίδα καὶ ἄλλην φιλοδοξίαν δὲν ἔχει τις πλέον, εἰ μὴ τὸ ν' ἀποθάνῃ ἡσυχῶς καὶ ν' ἀναμίξῃ τὰ ὄστα του ἐν τῇ κόνῃ τῶν προγόνων του.

— Δὲν θ' ἀποθάνῃ; θὰ ζήτης, εἶπε μετὰ περιπαθείας ἡ Ἑλένη θλίβουσα αὐτὸν ἐπὶ τῆς καρδίας της. Ὁ Θεός, ὃν ἐπικαλοῦμαι ὑπὲρ σοῦ εἰς ὅλας μου τὰς προσευχάς, ὁ Θεός εἶναι δίκαιος καὶ ἀγαθός· θὰ μὲ εἰσακούσῃ καὶ θὰ κόψῃ ἀπὸ τὰς ἡμέρας μου διὰ νὰ προσθέσῃ εἰς τὰς ἰδικὰς σου. Ὅσον διὰ τοὺς κινδύνους, οἵτινες μᾶς ἐπαπειλοῦσιν, εἶναι ἄρα γε τόσον μεγάλοι καὶ τόσον πλησίον ἡμῶν ὅσον φαντάζεται; Ἴσως οἱ φόβοι σου εἶναι ὀλίγον ὑπερβολικοί· διατί νὰ μᾶς μισῇ ὁ λαός; Οἱ χωρικοί μας σε ἀγαπᾶσι, διότι εἶσαι ἀγαθὸς πρὸς αὐτούς, καὶ ὅταν διέρχωμαι τοὺς ἀγροὺς διακόπτουσι τὴν ἐργασίαν των διὰ νὰ μὲ χαιρετήσωσι· τὰ μικρὰ παιδιὰ ἅμα μὲ διακρίνουσι μακρόθεν ἔρχονται πρὸς ἐμὲ πηδῶντα καὶ χαιρόντα καὶ πολλὰκις αἱ μητέρες, ὅταν ἐπισκέπτομαι τὰς πενιχρὰς αὐτῶν καλύβας, λαμβάνουσι τὴν χεῖρά μου καὶ τὴν φέρουσι μετ' ἀγάπης εἰς τὰ χεῖλη των. Πιστευσόν μοι, πάτερ μου, ὁ λαὸς δὲν μᾶς μισεῖ. Λέγεις ὅτι τὸ ἔδαφος ὑποσκάπτεται, ὅτι ἀκούονται ὑπόκωφοι μυκηθμοί, ὅτι ἡ θύελλα ἐπίκειται· ἀλλ' ἰδὲ, ἡ γῆ εἶναι ἀνθοστόλιστος, ὁ οὐρανὸς εἶναι κυανοῦς, ὁ ὀρίζων διαυγέστατος καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀκούω εἰ μὴ τὰ κελαδήματα πᾶν πτηνῶν καὶ τὰ ἄσματα τῶν ποιμένων. Τὸ ἔαρ ἔρχεται φαειρὸν ἵνα διώξῃ τὸν χειμῶνα· ἰδοὺ ἡ μόνη ἐπαναστάσις, ἣν βλέπω.

— Ἀθῶα κόρη, δὲν ἐννοεῖ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης εἰ μὴ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως καὶ τὴν ἀρμονίαν τῆς δημιουργίας! εἶπεν ὁ μαρκήσιος ἀσπάζόμενος τὸ μέτωπόν της μετὰ πραγματικῆς συγκινήσεως. Τέκνον μου, προσέθηκε μετὰ στιγμῶν τινων σιωπῆν, οὕτως εἶχον τὰ πράγματα καὶ πρὸ τριάκοντα ἐτῶν· οἱ ἄγροί ἦσαν καὶ τότε ἀνθοστόλιστοι, τὰ ἄσματα τῶν ποιμένων ἀντήχουν ἐπὶ τῶν καταπροσίνων λόφων, τὰ πτηνὰ ἐκελάδουν ὑπὸ τὰ χλοερὰ φυλλώματα καὶ ἡ μήτηρ σου, κόρη

μου, ἡ ὠραία καὶ εὐγενὴς μήτηρ σου, ἦτο καθὼς εἶσαι σὺ νῦν, ὁ εὐλογημένος ἄγγελος τῶν μερῶν τούτων. Ἐν τούτοις ἠναγκάσθημεν νὰ φύγωμεν· πίστευσον εἰς τὴν πολυχρόνιον πείραν μου, πάντοτε σχεδὸν ὑπὸ ἀνέφελον καὶ γαλήνιον οὐρανὸν ἐνσκήπτει ὁ κεραυνὸς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐξεγείρεται ἡ μαγία τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἄς υποθέσωμεν, ὅτι ὁ κίνδυνος εἶναι μακρὰν εἰσέτι, ἄς παρδεχθῶμεν, ὅτι θὰ λάβω καιρὸν ν' ἀποθάνω ὑπὸ τὴν στέγην τῶν προγόνων μου. Πῶς δύναμαι νὰ καταλίπω τὸν κόσμον τοῦτον ἡσυχος, σκεπτόμενος ὅτι σε ἀφίνω ἄνευ προστάτου, ἄνευ στήριγματος, μόνῃ ἐν μέσῳ τῆς ἀγρίας θυέλλης; Ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχω πλέον, τί θὰ γείνη ἡ ἀγαπητή μου κόρη; Μήπως ὁ κύριος Βωμπέρ εἶναι ἱκανὸς νὰ σὲ προφυλάξῃ κατὰ τοὺς τρομεροὺς ἐκείνους καιροὺς; Ἀτυχή τέκνα! ἔχετε ἀμφοτέρα ὄνομα προσελκύνον τὸν κεραυνὸν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν σας καὶ νυμφευόμενα θέλετε διπλασιάσει τοὺς ἐπαπειλοῦντας ὑμᾶς κινδύνους, θέλετε καταστήσει δυσκολωτέραν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὴν θέσιν, θέλετε ἐμποδίσει ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὴν σωτηρίαν· διότι τὰ δνόματά σας θέλουσι σᾶς προδώσει ἀμοιβαίως εἰς τὸν ὄχλον καὶ θέλουσιν ἐξαγριώσει καθ' ὑμῶν τὴν μαγίαν αὐτοῦ! Προχθὲς συνωμίλουν φιλικῶς μετὰ τῆς βαρωνίδος, καὶ ἀνήτχοι, ὡς εἶμεθα περὶ ὑμῶν, ἐσκεπτόμεθα ὅτι δὲν θὰ ἦναι ἕως φρόνιμον νὰ πραγματοποιήσωμεν τὸ περὶ τοῦ γάμου σχέδιον.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ἡ Ἑλένη ἀνεσκήρτησε καὶ ἐθεώρησε τὸν πατέρα της ὡς φοβισμένη ἔλαφος.

— Ἐνόησα μάλιστα, προσέθηκε ὁ κύριος Λασεγλιέρ, ὅτι ἡ βαρωνὶς δὲν θὰ ἔχη καμμίαν δυσκολίαν νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ τῶν πρὸς αὐτὴν υποχρεώσεών μου καὶ ν' ἀπαλλαγῇ καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια τῶν ἰδικῶν της. «Μαρκήσιε, μοὶ ἔλεγε, μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὴν ἐμβριθείας, ἐὰν τὰ δύο τέκνα μας συνενωθῶσι διὰ τοῦ γάμου, εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡς ἐὰν δύο ναυαγοῦντα πλοῖα προσεπάθουν νὰ σωθῶσιν ἀμοιβαίως· ἐνῶ μεμονωμένα δύνανται εἰσέτι νὰ ἔχωσιν ἐλπίδας σωτηρίας, συνηωμένα εἶναι βέβαιον ὅτι θέλουσι καταποντισθῆναι. Οὕτως ὠμίλει ἡ μήτηρ τοῦ Ραούλ, δεξίλω δὲ νὰ προσθέσω, ὅτι τὸ αὐτὸ φρονεῖ καὶ ὁ περίφημος Δετουρνέλ, ἀρχαῖος οἰκογενειακὸς μας φίλος, ὅστις χωρὶς νὰ σὲ γνωρίζῃ προσωπικῶς, ἔχει πολὺ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ σοῦ. «—Μαρκήσιε, μοὶ ἔλεγεν ἡμέραν τινα ὁ μέγας οὗτος νομομαθὴς, ἐὰν δώσῃτε τὴν θυγατέρα σας εἰς τὸν νεαρὸν Βωμπέρ, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς ἐὰν ζητήσητε νὰ τὴν προφυλάξῃτε ἐκ τοῦ κεραυνοῦ θέτοντες αὐτὴν ὑπὸ ὑψηλὴν δρῦν μεμονωμένην ἐντὸς γυμνῆς πεδιάδος θέλετε ἀφύκτως προσελκύσει τὸν κεραυνὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της».

— Πάτερ μου, ἀπάντησεν ἡ νεᾶνις μετὰ ψυχρᾶς ἀξιοπροσεπίας, ὁ κύριος Δετουρνέλ, δὲν πρέ-

πει ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· διότι μόλις εἰς τὴν κυρίαν Βωμπέρ ἀναγνωρίζω τὸ δικαίωμα ν' ἀποσύρῃ τὴν χεῖρά μου ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ υἱοῦ της. Ὁ κύριος Βωμπέρ καὶ ἐγὼ ἐδώκαμεν ἀμοιβαίως τὸν λόγον μας ἐνώπιον Θεοῦ· ἔχω λοιπὸν τὸν λόγον του καὶ ἔχει τὸν ἰδικόν μου καὶ μόνος ὁ Θεὸς ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὠμόσαμεν ἀμοιβαίως πίστιν, μόνος αὐτὸς δύναται νὰ μᾶς χωρίσῃ.

— Δὲν θέλω βεβαίως νὰ σοὶ διδάξω τὴν ἐπιτοκίαν, ἀπαγε! ἀνεφώνησεν ὁ μαρκήσιος, φοβοῦμαι μόνον, ὅτι μεγαλοποιεῖς ὑπὲρ τὸ δέον τὴν σπουδαιότητα τῶν υποχρεώσεών σου· διότι ὁ Ραούλ καὶ σὺ εἴσθε μεμνηστευμένοι, οὐδὲν περισσότερον· ἐπειδὴ δὲ καθὼς λέγουσι κοινῶς «ἄλλο εἶναι ὁ γάμος καὶ ἄλλο ὁ ἀρραβών», ἐνόσω δὲν ἐκτελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, δύνασθε, ἐὰν συναινεῖτε ἀμοιβαίως, ν' ἀποσύρῃτε τὸν λόγον σας χωρὶς ν' ἀμαρτήσητε οὔτε ἐνώπιον Θεοῦ, οὔτε ἐνώπιον ἀνθρώπων. Ἐμὲ μὲ ἠρραβώνισαν ἐννεακίς πρὶν ἢ νυμφευθῶ τὴν μητέρα σου· τὴν ἐνάτην εἰς ἡλικίαν δεκατριῶν ἐτῶν καὶ τὴν πρώτην, ὅτε ἤμην βρέφος ἐπτά μηνῶν. Ἀλλά, Ἑλένη μου, δὲν θέλω νὰ ἐναντιωθῶ εἰς τὴν κλίσειν σου· ἐννοῶ, ὅτι ὁ γάμος μετὰ τοῦ νεαροῦ Βωμπέρ σοὶ ἀρέσκει ἀνετόρητε ἀμφοτέροι ἐν τῇ πτωχείᾳ καὶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ καὶ θὰ σᾶς φαίνονται ἕως εὐχάριστον νὰ ἐπιστρέψῃτε πάλιν ὁμοῦ ἐκεῖ ὅπου κυζήθητε· διότι εἰς τὴν ἡλικίαν σας, ἀγαπητὰ μου τέκνα, ὄλαι αἱ θλίψεις φαιδρύνονται ὅταν ὑπάρχῃ ὁ ἔρωσ· τὸ νὰ ἦσθε δύο, νὰ πάσχητε καὶ ν' ἀγαπάσθε, τοῦτο εἶναι ἡ εὐδαιμονία τῆς νεότητος. Ἐν τούτοις παρετήρησα ὅτι συνήθως οἱ δεσμοὶ οἱ συναφθέντες τόσον ἐγγὺς τῆς κοιτίδος, στεροῦνται, δὲν ἤξούρω καὶ ἐγὼ τίνος πράγματος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ θέλητρον τοῦ ἔρωτος. Δὲν λέγω, ὅτι εἶμαι ἔμπειρος περὶ τὰ αἰσθηματικὰ καὶ ὁμοῦς ἀνεκάλυφα, ὅτι ἀγαπᾷ τις ὀλίγον ὅ,τι ἐγνώρισε πολὺ. Ὁ νεαρὸς μας βαρῶνος εἶναι ἀξιαγάπητος καὶ χαρίεις, ὀλίγον τι ψυχρὸς, τυπικὸς, πρέπει ἄρα γε νὰ τὸ εἶπω; εἶναι ὀλίγον τι μηδαμινὸς· ἀλλὰ λευκὸς ὡς τὸ κρίνον καὶ ῥοδόχρως ὡς τὸ ῥόδον· μοὶ ἀρέσκει πρὸ πάντων ἡ ἐπιμέλεια μὲ τὴν ὁποίαν διευθετεῖ τὴν κόμην του.

— Ὁ κύριος Βωμπέρ εἶναι ἄνθρωπος καθὼς πρέπει, πάτερ μου, ὑπέλαθε μετὰ σοβαρότητος ἡ Ἑλένη.

— Τὸ πιστεύω καὶ ἐγὼ! εἶναι καλὸν παιδίον, ὅπερ οὐδέποτε ἔδοκεν ἀφορμὴν νὰ γείνη λόγος περὶ αὐτοῦ, εἶναι ἥρωσ μετριόφρων, οὐδένα ἐνοχλῶν ποτε διὰ τῆς διηγήσεως τῶν κατορθωμάτων του. Διάβολε! ἀνεφώνησεν ὁ μαρκήσιος, ἀλλάσων ἀποτόμως ὕψος, εἶναι λυπηρόν, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν· οἱ νεαροὶ εὐπατρίδαί τῆς ἐποχῆς μας νομίζουσι, φαίνονται, ὅτι δὲν ἀμύδιζαι εἰ μὴ εἰς τοὺς ταπεινοὺς ἀνθρώπους νὰ κάμνωσι μεγάλα κατορθώματα. Εἰς τὸν καιρὸν μου ὅμως

οὐ νεαρὸν ἀριστοκράται δὲν ἦσαν οὕτω, καὶ δόξα τῷ Θεῷ! ἐγὼ ὅστις σοὶ ὀμιλῶ. . . ναὶ μὲν δὲν ἐπολέμησα ποτέ, ἀλλὰ, μὰ τὴν σπάθην τῶν προγόνων μου! ἄμα ἔγεινε χρεία νὰ φανῶ, ἐφάνην καὶ μὲ ἀναφέρουτιν εἰσέτι εἰς τὴν αὐλήν, ὡς ἕνα τῶν πρώτων πιστῶν τῶν διαμαρτυρηθέντων διὰ τῆς ἀπουσίας αὐτῶν ἐκ τῆς Γαλλίας ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς γηραιᾶς μας μοναρχίας. Ἰδοῦ, κόρη μου, ἰδοῦ τί ἔκαμεν ὁ πατήρ σου καὶ ἐὰν δὲν ἠκολούθησα τὸν στρατὸν τοῦ Condé, ἐὰν δὲν ἠνδραγαθήσασα, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἠθέλησα νὰ δρέψω δάφνας ποτισμέναις διὰ τοῦ αἵματος τῆς Γαλλίας.

— Ἀλλὰ, πάτερ μου, εἶπε μετὰ διταγμοῦ ἡ Ἑλένη, δὲν εἶναι λάθος τοῦ κυρίου Βωμπέρ, ἐὰν ἐξῆσε μέχρι τοῦδε ἄσημος· διότι καὶ καρδίαν λέοντος ἐὰν εἶχε, μὲ ποτεν ἠθέλετε νὰ πολεμήσῃ ἀφοῦ δὲν εἶχεν ἐχθρούς;

— Μπᾶ, μπᾶ! ἀνεφώνησεν ὁ μαρκήσιος, αἱ ψυχαὶ αἱ ποθοῦσαι δόξαν, εὐρίσκουσι πάντοτε τρόπον νὰ κορέσωσι τὴν δίψαν των. Ἐγὼ, ὅταν μετηνάστευσα, ἤμην ἔτοιμος νὰ ὑπάγω νὰ πολεμήσω μετὰ τῶν Μοικανῶν, ἀλλ' ἐὰν ἀντὶ τῆς Ἀμερικῆς ἐπροτίμησα ν' ἀπέλθω εἰς Γερμανίαν, εἶναι διότι ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου ἐνόησα, ὅτι ὤφειλον ἐμαυτὸν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἰδὲ τὸν νεαρὸν Βερνάρδον μόλις εἶναι εἰκοσιοκταετής καὶ φέρει ἡδὴ παράσημον, περιῆλθεν ὡς νικητῆς τὰς πρωτευσάσας τῆς Εὐρώπης, ἐφρονέθη εἰς τὴν Μοσχόβαν, καὶ ἤτο μόλις εἰκοσιδύο ἐτῶν, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις, ὅτι καὶ ἂν λέγωσι κατ' αὐτοῦ, ἦτο νοήμων ἄνθρωπος, διεκρίνεν αὐτὸν εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαγράμ. Ἀλλὰ, κόρη μου, ταῦτα λέγων δὲν ἐνοῶ νὰ σὲ ἀποσπάσω τοῦ Ῥαούλ· δὲν κατακρίνω τὸν νεανίαν διότι δὲν εἶναι τίποτε· ἐκτὸς τούτου εἶναι βαρύνου καὶ τοῦτο εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν ἡλικίαν του· δὲν πρέπει δὲ νὰ ἦναι τις καὶ πολὺ ἀπαιτητικός.

— Πάτερ μου, εἶπεν ἡ Ἑλένη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον συγκεχυμένη, ὁ κύριος Βωμπέρ μὲ ἀγαπᾷ· ἔχει τὸν λόγον μου· καὶ τοῦτό μοι ἀρκεῖ.

— Ὡ ναὶ, σὲ ἀγαπᾷ· τὸ πιστεύω, καθόσον σπανιώτατα εἶχον ἀφορμὴν νὰ ἐνοήσω τοῦτο λέγουσιν ὅτι ἡ κεκρυμμένη φλοῦξ εἶναι ἡ τρομεροτέρα, ἐντούτοις, νομίζω ὅτι ἐὰν ἤμην ἐγὼ εἰς τὴν θέσιν του, δὲν θὰ ἀνεχώρουν εἰς Παρισίους, ἵνα κάμω τὸν κομψοῦμενον ἀκριβῶς τὴν ἐπαύριον τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ νεαρὸς οὗτος ἦρας ἐγκατέστη ὑπὸ τὴν στέγην μας.

— Πάτερ μου! . . . εἶπεν ἡ Ἑλένη ἐρυθρῶσα ὡς ἄνθος ῥόδωνιαις.

— Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ Ῥαούλ σοὶ γράφει ἄπαξ τοῦ μηνός. Δὲν ἀνέγνωσα μὲν εἰ μὴ μίαν μόνον ἐπιστολὴν του, ἀλλὰ τὸ ὕψος του εἶναι ὠραῖον, ὁ χάρτης ἀρωματισμένος, ἡ ὀρθογραφία καλή, ἡ στίξις ἀκριβής· ἀλλὰ, μὰ τὸν Θεόν! πίστευόν μοι, κόρη μου, εἰς τὸν καιρὸν μας δὲν ἐγρά-

φομεν οὕτως εἰς τὴν ἀγαπητὴν τῆς καρδίας μας.

— Πάτερ μου! . . . ἐπανελάβεν ἡ δεσποινὶς Λαυσεγλιέρ, μὲ φωνὴν ἱερευτικὴν καὶ μειδιῶσα ἐνταυτῷ.

Ἐνταῦθα κρίνων τὸ θέμα ἀρκετὰ διασαφισθέν, ὁ μαρκήσιος ἐπανῆλθεν εἰς τὰς πρώτας ἐπιθέσεις του καὶ ἀπέδειξεν ὅτι κατὰ τὴν δυσχερῆ ἐκείνην ἐποχὴν, ἡ ἀριστοκρατία οὐδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα σωτηρίας εἶχεν ἢ τὸ νὰ συνδεθῇ μὲ ἀνθρώπους κατωτέρας τάξεως· ὑπεκρίθη δηλαδὴ ἐνώπιον τῆς θυγατρὸς του, τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὅπερ ὁ πανουργὸς Δετουρνὲλ εἶχεν ὑποκρίθῃ πρό τινα μνηῶν ἐνώπιον αὐτοῦ. Παρέστησε καὶ πάλιν ἐαυτὸν πτωχόν, ἐξόριστον, προγεγραμμένον, ἐπαιτοῦντα, ὡς ἄλλος Βελιτάριος! καὶ θνήσκοντα μακρὰν τῆς πατρίδος· καὶ πάλιν ἔκαμε τὴν Ἑλένην νὰ χύσῃ δάκρυα· καὶ ἔπειτα δι' ἐπιδειξίου στροφῆς ὀμίλησε περὶ τοῦ γέροντος Σταμπλῆ, συνεκινήθη ἀναμιμνησκόμενος τῆς τιμιότητος τοῦ παλαιοῦ ἐνοικιαστοῦ του καὶ ἐθλίβη, διότι δὲν ἀντέμειψεν αὐτὸν ἀρκοῦντως ἐπὶ τῆς γῆς. Συνεκίνησε λοιπὸν τὴν εὐαίσθητον ἐκείνην καρδίαν προσέχων ὅμως μὴ διεγείρῃ τὰς ὑπονοίας αὐτῆς. Ἐπειτα δὲ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἦτο εὐκολον νὰ μεταβῇ εἰς τὸν υἱόν. Ἐξύψωσε λοιπὸν τὸν Βερνάρδον, παρέστησεν αὐτὸν ὅτε μὲν ὡς φραγκὸν ἐναντίον τῆς μανίας τῶν κυμάτων, ὅτε δὲ ὡς ἀσφαλὲς καταφύγιον ἐν καιρῷ καταιγίδος, μέχρις οὗ διὰ μυρίων περιστροφῶν καὶ ἐπιφυλάξεων, ἔφθασεν ἀνεπαισθήτως ἐκεῖ ὅπου ἐζήτη· ἤρχισε δηλαδὴ νὰ σκέπτηται μεγαλοφάνως καὶ δῆθεν ὡς ὀμιλῶν καθ' ἑαυτὸν «μήπως κατὰ τὰς δυσχερεῖς ἐκείνας περιστάσεις δὲν θὰ ἦτο ἕσως προτιμότερον ἀντὶ νὰ γένη ὁ γάμος μετὰ τοῦ Βωμπέρ, νὰ γένη μετὰ τοῦ Βερνάρδου;» Ὁ μαρκήσιος εὐρίσκειτο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὅτε αἴφνης παρετήρησε τὴν Ἑλένην κάτωχρον καὶ τρέμουσαν.

— Τί ἔχεις; τί ἔχεις; εἶπεν ὁ μαρκήσιος λαμβάνων αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας του. Μήπως μὲ νομίζεις τύραννόν σου; Μήπως ὀμίλησα, ὡς ὁ Κάλχας, νὰ σὲ σύρωμεν διὰ τῆς βίας καὶ νὰ σὲ θυσιάσωμεν ἐπὶ τῶν βελθμίδων τοῦ βωμοῦ; Τί διάβολο! οὔτε σὺ εἶσαι Ἰριγένεια, οὔτε ἐγὼ Ἀγαμέμνων. Ὀμιλοῦμεν, συσκεπτόμεθα, οὐδὲν ἀπλοῦστερον. Ἐνοῶ ὅτι ἐν πρώτης ὕψεως, μία Λαυσεγλιέρ ἐξανίσταται ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ γάμου μετὰ μὴ εὐπατρίδου, ἀλλὰ, τέκνον μου, σοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω, σκέφθητι εἰς σὲ αὐτὴν, εἰς τὸν γέροντα πατέρα σου, σκέφθητι εἰς τὴν αὐταπάρνησιν τῆς δεσποινίδος de Sombreuil. Ναὶ μὲν ὁ Βερνάρδος δὲν εἶναι εὐπατρίδης, ἀλλὰ τίς εἶναι σήμερον εὐπατρίδης; Μετὰ εἴκοσιν ἔτι δὲν θὰ ἀξίξῃ τὸν κόπον οὐδὲ νὰ χύσῃ τις διὰ νὰ λάβῃ τίτλον καὶ ἤθελον νὰ ἤκουε τὸν κύριον Δετουρνὲλ ὀμιλοῦντα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ὁ ὕπηρετῶν καλῶς τὴν πατρίδα του δὲν ἔχει ἀνάγκην προγόνων, εἶπεν ὁ μέγας Βολταίρος· ἐκτὸς τούτου ὁ γάμος μετὰ μὴ

εὐπατρίδου δὲν εἶναι ἀσύνηθες πρᾶγμα οὔτε νῦν οὔτε εἰς παρελθόντας χρόνους· διότι αἱ ἔνδοξοι οἰκογενεῖαι δὲν ἐνισχύονται καὶ δὲν πολλαπλασιάζονται εἰ μὴ διὰ γάμου μετὰ κατωτέρων. Μεταξὺ τῶν Νορμανδικῶν οἰκογενειῶν, σοὶ ἀναφέρω ἕνα βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν Εὐθύη, ὅστις ἐνύμφευσε τὴν θυγατέρα του Γιζέλην μετὰ τινος Ῥολλῶν, οὐτιδανοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπέδειξε διὰ τούτου, ὅτι ἦτο ὀλιγώτερον εὐήθης παρ' ὅσον ἡ ἱστορία ἀξιοῖ. Ἐσχάτως δὲ εἰς τυχοδιώκτης στρατιώτης ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τῶν Καισάρων. Ἐκτὸς τούτου, θὰ κάμη καλὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν τόπον ὁ γάμος σου μετὰ τοῦ Σταυρῆ· διότι θὰ ἴδωσιν ὅτι δὲν εἴμεθα ἀγνώμονες, ἀλλ' ὅτι ἀναγνωρίζομεν τὴν τιμιότητα καὶ τὴν ἀγαθότητα τῶν κατ' ἐμὲ δὲ σὲ βεβαιῶ, ὅταν εὐρεθῶ ἐμεῖ ἐπάνω πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μετὰ τοῦ παλαιοῦ ἐνοικιαστοῦ μου, θὰ μοι εἶναι εὐχάριστον ν' ἀναγγεῖλω αὐτῶ, ὅτι ἡ τιμιότης του ἀντεμείφθη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς αἱ δύο ἡμῶν οἰκογενεῖαι δὲν ἀποτελοῦσιν εἰ μὴ μίαν καὶ μόνην. Θὰ εὐχαριστηθῆ ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος γέρον· διότι σε ἐλάτρευεν, Ἐλένη μου, καὶ σὺ ἠγάπας αὐτόν. Μήπως δὲν σε ὠνόμαζεν ἐνίοτε θυγατέρα του; Ὡς πρὸς τοῦτο ἀξίζει νὰ καταταχθῆ μεταξὺ τῶν προφητῶν.

Ὁ μαρκήσιος ὠμίλει χωρὶς διακοπῆς ἐπὶ ἕν ἡδὴ τέταρτον τῆς ὥρας, μεταχειριζόμενος ὅπως νικήσῃ τὰς ἀντιπαθείας τῆς θυγατρὸς του, ὅσπιν πανουργίαν, ὅσπιν ὑποκρισίαν, εἶχε διδαχθῆ ἐν τῇ σχολῇ τῆς κυρίας Βωμπέρ, ὅτε αἴφνης ἡ Ἐλένη, ἥτις εἶχε βραχυπρόθετον ἀποσπαθῆ τῶν βραχιόνων του, ἔφυγεν ἀπ' αὐτοῦ ἐλαφρὰ καὶ ταχεῖα ὡς πτηνόν. Ὁ μαρκήσιος ἔμεινε τότε κεκνηνὸς πρὶν ἢ τελειώσῃ τὴν φράσιν του καὶ εἶδεν αὐτὴν τρέχουσαν ἐπὶ τῆς χλόης καὶ ἐξαφνιζομένην διὰ μέσου τῶν δένδρων.

Ἀποῦ δὲ ἐπὶ πολλὴν ὥραν παρηκολούθησεν αὐτὴν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, — Μήπως, εἶπεν ἐπὶ τέλους, ἐγγίζων τὸ μέτωπόν του καὶ σκεπτόμενος, μήπως ἡ θυγάτηρ μου ἀγαπᾷ τὸν Οὐσσάρου; Νὰ τὸν νυμφευσθῆ, ὑπομονή· ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν ἀγαπᾷ... Τί διέβολο!

* Ἐπιτοὶ στίχημα.

ΑΡΣΙΝΟΗ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΓΟΥΔΑΣ

Σκιαγραφία.

Ἄν ἡ Ἠπειρος εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς Θεῖας Προνοίας εὐλογημένη χώρα ἢ παράγουσα ἐξόχως φιλοπάτριδας ἄνδρας, τὰ *Γραμμοχωρία* εἶναι ἡ κώμη αὐτῆς, ἐφ' ἧς ἀναμφηρίστως μείζων ἔλαχε κληρὸς ἐκ τῆς θεῖας εὐλογίας. Κώμη προνομιοῦχος, γεννήσασα τοὺς Ζωσιμάδας, τοὺς Καπλάνας, τὸν Ἀσώπιον καὶ τῶ 1816 τὸν Ἀναστάσιον Γούδα.

Ὁ βίος ἀνθρώπων τινῶν ὑπὸ τοσοῦτων πληροῦται ἀτυχιῶν, ὥστε ἀγνοεῖ τις τί πρῶτον νὰ θαυμάσῃ, τὴν ἐπιμονὴν τῆς τύχης διαρκῶς δει-

κνυρούσης πρὸς αὐτοὺς δυσμένειαν, ἢ τὸ σθένος τῆς ψυχῆς καὶ τὴν δύναμιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν θνητῶν τούτων, παλαιόντων δι' ὅλου τοῦ βίου πρὸς τὴν ἀκατάσχετον καταδρομὴν, μὲ χριστιανικὸν μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη καὶ κελαινὴν πικρίαν εἰς τὴν καρδίαν. Μικρὰ τῶν ἰσχυρῶν τούτων φύσεων ὑπῆρξε καὶ ὁ Γούδας, οὐδ' ἐφ' ἅπαξ τοῦ βίου αὐτοῦ εὐνοηθεῖς, ἔστω καὶ διὰ παροδικοῦ τῆς τύχης μειδίαματος.

Παῖς ἔτι κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Σουλίου, ἐν ὑπείθρῳ μετὰ τῆς οἰκογενείας του εὐρισκόμενος, ἐτάφη ζῶν ὑπὸ τὸ ἀνατιναχθὲν χῶμα ἐκ τοῦ παρὰ τὸ πλευρόν του πεσόντος ἐχθρικοῦ ὄλμου· καὶ ἄλλοτε, κατὰ τὴν μεγάλην τῆς ἀγορᾶς, τῶν Ἰωαννῶν πυρακτῶν, μόλις ἐσώθη ἐκ τῶν φλογῶν. Ἰδοὺ αἱ πρῶται τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας ἀναμνήσεις! Καὶ ὅμως ἀφορτέρας ταύτας οὐδέποτε ἐξίστωσε πρὸς τὴν ἐπικειμένην ἐκείνην συμφορὰν, ἀφ' ἧς ἔσωσεν αὐτὸν ὁ ἀνάδοχος του Ἀγάπιος, ἡγούμενος τῆς μονῆς Λυκοστάνης. Ἐφοῖτα εἰς τὸ σχολεῖον διακινούμενος καὶ ἀριστεύων, ὅτε ὁ πατήρ του ἀνήγγειλεν αὐτῶ ὅτι ὀφείλει νὰ ἐτοιμασθῆ ὅπως παρακολουθῆσῃ ζωοέμπορον εἰς τὴν ἐξέμισθωσεν ἡδὴ αὐτόν. Ὅσοι ἠσθάνθησάν ποτε ἐν τῆς αὐτῶν τὴν θέρημν φιλομαθεῖς ἀκατανικήτου, ἐκεῖνοι μόνον δύνανται νὰ ἐννοήσωσι τὴν ἀπελπισίαν του, ὅταν ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους. Ἡ φωνὴ του ἐξέλιπε, καὶ εἰς λυγμὸς ἀναβὰς ἀπὸ βήθους τοῦ στήθους ἐξέπνευσε μεταξὺ τῶν χειλέων του ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ αὐστηροῦ βλέμματος τοῦ πατρὸς του. Ὁλολύζων κατέφυγε πρὸς τὸν ἀνάδοχόν του, ὅστις ἐκαπίασεν ἀληθῶς ὅπως πείσῃ τὸν πατέρα του ν' ἀφήσῃ τὸν Ἀναστάσιον ἐξακολουθοῦντα τὰς σπουδὰς του, καὶ τὸ κατώρθωσε μόνον ὅταν ἐδήλωσεν ὅτι αὐτὸς ἀναλαμβάνει τὴν δαπάνην τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἀπὸ μαθητοῦ τοῦ Γυμνασίου δεκαεννεαετῆς μόλις ὁ Γούδας εὐρέθη διδάσκαλος εἰς Καλαμπάκην, καὶ μετὰ δύο ἔτη ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὅπως σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν, εἰς ἧς τὴν σχολὴν καὶ ἐνεργαφῆ, μετ' ὅλας τὰς προτροπὰς τοῦ μεγάλου διδασκάλου Γενναδίου ἐπιμένοντος νὰ σπουδάσῃ φιλολογίαν ἢ θεολογίαν. Ἐσπούδαζε, δεκαπέντε δραχμὰς μόλις δυνάμενος νὰ διαθέτῃ κατὰ μῆνα! Εἶναι ἀληθές, ὅτι, ἂν ἠδύνατο νὰ ἐξαργυρώσῃ πολλοστημόριον τῆς ἐπιμελείας του, τὸ ἀπομείναν θὰ ἐπῆρκει καὶ πάλιν ὅπως τελείως σπουδάζῃ, καὶ τὸ ἐξαργυρωθὲν οὐδόπως θὰ ἐμείου τὸν περισυναγόμενον ἀμειπτόν τῶν γνώσεων· ἀλλ' ἡ ἐπιμέλεια δὲν ἐξαργυροῦται, καὶ οὕτω ἐξηκολούθει ἀντιτασσόμενος εἰς τὰς στερήσεις μὲ τὰς δεκαπέντε δραχμὰς του. Δὲν ἦτο ἐπιμέλεια τὸ κατέχον τὸν νέον αἰσθημα, ἀλλὰ πάθος πρὸς μάθησιν τηλικούτον, ὥστε ὅτε τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα εἶχε προσκληθῆ εἰς τὴν τράπεζαν εὐπόρου θείου του, παρουσιάσθη μετὰ ὥρας συνεξαλμῆνος καὶ ἀποῦ ἤκουσε κατακλυσμὸν ἐπιπλήξεων διὰ τὴν βραδυτητα